

DWARS DOOR CUBA: EEN VERHAAL VAN FIETS EN FIDEL

(De Vakantiefietser nr. 1998/2)

Koen Pylyser

“En als jullie nu eens de fiets zouden meenemen”, zei mijn vader. We keken hem een beetje verbaasd aan. “Da’s toch handig”, ging mijn vader verder, “te voet schiet het helemaal niet op of moet je veel te lang wachten op een bus of trein. Met de fiets daarentegen ben je direct een heel eind op weg.” Na veel wikken en wegen hakten we tenslotte de knoop door: het zou een fietstocht worden doorheen Cuba, het land van rum en sigaren.

DE CULTUURSCHOK (DE TOCHT NAAR HET WESTEN)

De aankomst in La Habana confronteert ons onmiddellijk met twee problemen waarmee we de volledige trip geconfronteerd zullen worden en gaandeweg mee zullen leren omgaan nl. de hitte en de taal (kennis Spaans bij aankomst in Cuba nihil). Na één dagje acclimatiseren in La Habana is het tijd voor actie en vertrekken we westwaarts, richting Pinar del Rio. Vanaf het moment dat we La Habana achter ons laten valt het op hoe rustig het is op de Cubaanse wegen. Slechts sporadisch zien we andere weggebruikers. Dit zal de hele trip zo blijven wat het eigenlijk zeer aangenaam fietsen maakt in Cuba. Na een 30-tal kilometer zien we een eet- en drinkstalletje langs de weg. Met handen en voeten leggen we uit dat we iets willen eten en drinken maar de Cubanen in het lege (!) stalletje maken ons duidelijk dat ze niets kunnen aanbieden. We worden hier direct met onze neus op de feiten gedrukt: in Cuba moet je bevoorraden waar het kan en niet waar je wilt, en (zoals we later nog zullen ondervinden) eten wat de pot schaft.

De weg loopt door een golvend landschap en de kust is nooit veraf. Palmbomen, suikerrietvelden of bananenplantages vormen het (schitterende) decor. De hitte begint haar tol te eisen en in elk dorpje wordt er gestopt en genieten we van een “refresco” of een “guarapo”. Het eerste is niets meer dan koud water met poeder (fruitsmaak), het tweede is vers sap van suikerriet gemixt met ijs, maar allebei zijn ze spotgoedkoop (0.5 tot 1 peso). Na twee dagen begint de weg steeds meer het gebergte in te kronkelen. Het gaat te vaak bergop naar onze mening (en te steil). Waarom is het zo warm? Waarom wil het eens niet regenen? ‘t Is toch nog steeds regenseizoen? Het asfalt smelt en kleeft aan de banden. Als dit Gods idee is van het Aards Paradijs, dan hoop ik dat hij ook aan airconditioning gedacht heeft. Rond Vinales is het genieten van de zeer specifieke “mogotes” in het landschap. Deze mogotes zijn niets anders dan met bomen begroeide bergtoppen, door erosie ontstaan in de tijd dat Jurassic Park nog realiteit was.

Overal waar we komen lopen kinderen, vaak in schooluniform, een eindje met ons mee en vragen ze om kauwgom. In steden zijn het jongens vanaf 15 jaar die een eind met ons meefietsen en ons proberen te overhalen om een kamer te huren, sigaren te kopen, rum te kopen, uit te gaan eten of zelfs een meisje te huren. Het maakt hen niet veel uit als het maar harde valuta (dollars) opbrengt. Meestal spreken ze je aan met “Hey, my friend” met de klemtoon op “my”. Eerst vragen ze wie je bent en waar je vandaan komt (ze hebben steevast een vriend in België), en na een tijdje komen ze met hun hele handelswaar op de proppen. Als je toehapt verdienen deze jongens een commissie op wat je als reiziger betaalt. Uitkijken dus.

Na drie dagen bereiken we Pinar del Rio. Hier logeren we enkele dagen bij Yamil, die leraar Engels is en ons best wil rondleiden in de stad. En aangezien het westen van Cuba dé tabakstreek bij uitstek is, is het dan ook voor de hand liggend dat we beginnen met de

“Fabrico de Tabacos Francisco Donatien”. Het is heel fascinerend om te zien hoe het hele proces nog manueel gebeurt. Yamil vertelt ons dat de arbeiders die hier in het warme atelier werken tot de slechtst betaalden behoren van de hele stad en hij kan het weten want hij heeft er zelf nog gewerkt. Volgt een bezoek aan de “Fabrica de Bebidas Casa Garay” waar rum gedistilleerd wordt. Het water komt ons in de mond en ja hoor, we mogen natuurlijk ook proeven van de verschillende soorten rum. De “Guayabita del Pinar Sec” genoot onze voorkeur. Die avond kijken we T.V.. Cuba heeft twee door de staat gecontroleerde T.V.-stations. Op één daarvan is er elke avond een Braziliaanse soap waarvoor heel Cuba aan de buis gekluisterd hangt, op de andere zie je bijna elke avond Fidel.

De terugweg van Pinar del Rio naar La Habana verloopt per bus, hoewel dat in Cuba een zeer rekbaar begrip is. De “bus” is deze keer een truck met oplegger waarvan de oplegger voorzien is van houten zitbanken en een groot tentzeil de passagiers moet beschermen tegen mogelijke regenbuien. De bushaltes zijn nergens aangeduid maar in principe onder elke brug. Halfweg tussen Pinar del Rio en La Habana wordt er gestopt om de innerlijke mens wat te versterken. Een bouwvallig huisje annex boerderijtje langs de “Autopista” doet dienst als snackbar. Refresco en een soort opgerolde pannenkoek met gehakt (resp. 1 en 2 pesos) vormen het aanbod van de dag, week, maand,...

OOSTWAARTS LANGS DE “AUTOPISTA NACIONAL”

Vanuit La Habana gaat het deze keer oostwaarts via de “Autopista Nacional”. Deze snelweg van 2 keer 4 rijstroken kan je moeilijk vergelijken met onze verkeersaders. Het verkeer is er schaars en heel gevarieerd. Je ziet er auto’s, bussen, vrachtwagens, motoren maar ook fietsers, voetgangers, tractoren. Zelfs paard en kar of een overstekende koe wekken hier niemand’s verbazing. De ochtendspits rond Brussel is heel ver weg. We hebben al vlug door dat we onze reis in de verkeerde richting gepland hebben. Op Cuba staat er meestal een oostenwind en tijdens onze tocht is het natuurlijk niet anders. Dit kun je gerust plaatsen in de categorie Gouden Tips. Het is natuurlijk eens wat anders dan steeds op kleine wegen te rijden maar na een goeie dag beuken tegen de wind op de “autopista” is het toch weer tijd voor secundaire wegen.

Sinds enkele jaren mogen de Cubanen (max. 2) kamers verhuren aan vakantiegangers en zo enkele dollars bijverdienen: het systeem van de “casa particular”. Nueva Paz en Rodas zijn zo twee van die leuke dorpen waar je makkelijk slaappleaats vindt bij de lokale bevolking. ‘s Avonds kun je dan, gezeten in de alomtegenwoordige schommelstoelen, een gezellige babbelslaan met de bewoners van het huis die je meestal ook (in ruil voor dollars) een avondmaal en ontbijt kunnen aanbieden. In deze dorpen ontdek je ook het echte Cuba, onbezoedeld door het toerisme, waar de mensen ondanks hun povere leefomstandigheden goedlachs en vol levenslust zijn.

Trinidad is dan weer wel een toeristische trekpleister: het bestbewaarde Spaans-koloniale stadje van Cuba. Het is er heerlijk flaneren door de pittoreske straatjes. Ruwe kasseien, die niet zouden misstaan in Parijs-Roubaix, gezellige pleintjes, interessante musea,... Elke ochtend worden hele busladingen toeristen aangevoerd voor een daguitstapje in Trinidad. Maar vanaf een uur of vijf, wanneer de autobussen weer vertrokken zijn, kun je pas echt van Trinidad beginnen genieten. Je waant je in een filmdecor en in heel wat cafeetjes speelt een salsa-orkestje.

In de Sierra del Escambray kan je vanaf Topes de Collantes (18 km ten noorden van Trinidad) een stevige wandeling maken naar “La Cascada de Caburni”. Samen met Jean-Pierre (een andere Belg op tocht door Cuba), een Fransman en 2 Duitsers zien we zo’n tocht wel zitten. Omdat we met zijn zessen zijn hebben we 2 taxi’s nodig om ons naar Topes te brengen en dat vinden we te duur. Niet getreurd: om 14 uur is er immers een bus die ons naar Topes kan brengen. Probleempje om 14 uur: de bus staat in panne. Wanneer om 15.10 uur de bus nog steeds niet gerepareerd blijkt zijn de 2 Duitsers het wachten beu en gaan ze op zoek naar een taxi. Enkele ogenblikken later komt het bericht dat de bus vervangen wordt door een vrachtwagen. Wij doen het the Cuban way!! Vrouwen met babies, ouderlingen, jonge mensen, bagage, alles wordt op de vrachtwagen geladen en weg zijn wij. Na enkele kilometers begint de weg heel steil te klimmen. De vrachtwagen kruipt tergend langzaam omhoog. Een halte wordt aangevraagd door simpelweg op de vingers te fluiten. Rond 16.30 uur zijn we in Topes van waar de bergtocht naar “La Cascada” begint. Het pad is steil en glibberig en een dorpling vertelt ons dat het te laat is om nog tot bij de waterval te geraken. Een terug is er niet en na een uurtje liften mogen we ons gelukkig prijzen dat we ons met zijn zessen in de taxi van de 2 Duitsers (een klein Subaruutje) kunnen wurmen. Onze oosterburen zijn wel tot bij “La Cascada” geraakt en verzekeren ons dat het prachtig is en dat je er ook kunt zwemmen. Je trekt er dus best wel een hele dag vooruit. Wij ondervinden aan den lijve wat de Cubanen elke dag meemaken. Manana (morgen) is hier het grote toverwoord.

Van Trinidad richting Santiago de Cuba gaat het fietsen zeer vlot. We geraken stilaan gewoon aan de hitte. Sancti Spiritus en vooral Camagüey zijn leuke steden waar het aangenaam toeven is. Ciego d’ Avila is het stoppen niet waard. In Palma Soriano (in de Sierra Maestre van waaruit Castro en zijn troepen de “Revolucion” begonnen) is er geen plaats voor ons in het plaatselijke pesos-hotel: “Solo Cubano” luidt het onverbiddelijke antwoord. Dit is pure Apartheid! Het is er zelfs niet eenvoudig om een kamer te vinden. Wanneer we na lang zoeken toch onderdak gevonden hebben, nodigt de gastheer ons uit om een ijsje te eten in de “Coppelia”, het plaatselijke ijssalon dat meer weg heeft van een saaie schoolrefter. De enige keuze die we kunnen maken is het aantal (!) bollen chocolade-ijs. Wanneer we gewoon “mucho” vragen, ons zo aanpassend aan de lokale normen, komt de ober terug met een dienblad vol kleine schoteltjes: ronde (met 1 bol) en ovale (met 2 bollen). Ieder van ons krijgt zo maar liefst 6 bollen chocolade-ijs!!

Overal in het land zie je reuzengrote slogans die de revolucion prijzen en de bevolking oproepen tot eenheid en inzet voor het vaderland. Maar toch loopt er heel wat verkeerd. Ten gevolge van de U.S.A.-boycot én het falende systeem kom je in onbegrijpelijke situaties terecht. Cuba is een eiland en toch is het een hele krachttoer om vis te kopen. We fietsen een ganse dag langs fruitplantages (bananen, pompelmoezen, sinaasappelen,...) maar wanneer we in een dorp komen is er nergens fruit te koop. Schrijnende situaties. In de steden zijn de mensen er beter aan toe. Zo ook in Santiago de Cuba (tweede grootste stad van Cuba) maar hier worden we net iets te vaak aangeklampt om dollars te spenderen (kamers, rum,...) zodat we al snel besluiten verder te fietsen naar Baracoa.

HET VERRE OOSTEN

Op weg naar het oostelijke uiteinde van Cuba blijkt het niet zo eenvoudig de juiste weg te vinden. Wegwijzers naar afdelingen van de P.C.C. of naar toeristische centra vind je overal langs de weg maar wegwijzers naar Guantanamo (hoofdstad van de gelijknamige provincie) zijn zeer schaars. Wanneer we de weg vragen twijfelen de Cubanen vaak of we naar rechts

dan wel naar links moet verder fietsen. Fidel vent, het wordt tijd dat je hier en daar eens een wegwijzertje de grond in klopt! Voorbij Guantanamo loopt de weg pal langs de kust in een omgeving die zo'n beetje aan de Portugese Algarve doet denken. Dit is werkelijk het uiteinde van Cuba en het wordt dan ook steeds moeilijker om gepast voedsel te vinden. Enigszins verzwakt beginnen we aan het laatste en ook zwaarste stuk van onze tocht: de tocht door de Sierra del Purial via de "viaduc de la Farola". Deze weg werd pas in 1960 aangelegd en voor die tijd was Baracoa enkel bereikbaar per schip of per vliegtuig. Alle Cubanen hebben ons gek verklaard toen we zeiden dat we per fiets naar Baracoa wilden en nu snappen we waarom. De weg kronkelt omhoog doorheen het gebergte. Steil!!! Op de trappers, in het zadel, dit is niet meer fietsen maar zwalpen over de weg (ik wil spuwen maar heb geen speeksel meer). Terug 'en danseuse' maar het swingt niet meer. Dat spreekwoord van die laatste loodjes is hier nog maar eens van toepassing. We fietsen doorheen een fantastisch decor maar hebben enkel oog voor de 10m² beton vlak voor me. Na een kleine twee uur bereiken we de top waarna een duizelingwekkende afdaling ons tot in Baracoa brengt.

Baracoa (de eerste stad die de Spanjaarden op Cuba gesticht hebben) ademt een eigenzinnige sfeer uit wat te verklaren valt door het jarenlange isolement tegenover de rest van Cuba. In de buurt van het stadje vind je verschillende gezellige strandjes waarvan het Playa Maguana de absolute topper is. Na een dagje op het strand gaan we naar de 'Casa de Chocolate' waar je enkel warme cacao kunt krijgen. Dit is het pure spul! Overheerlijk!! Baracoa ligt niet voor niets in dé cacao-streek van Cuba.

LA HABANA, HOOFDSTAD VAN DE CARAÏBEN

Een vliegtuig brengt ons terug naar La Habana, hoofdstad van het land. De stad is een waar openluchtmuseum vol schitterende Amerikaanse auto's uit de fifties, prachtige koloniale huizen, prachtige kerken en tal van musea. Jammer genoeg zijn veel van die huizen in erbarmelijke toestand en zie je overal verkrotting. In het historische centrum worden grote restauratiewerken uitgevoerd met financiële steun van de UNESCO. Wat het grote dilemma is voor Cuba. In de huidige toestand staat alles te verkrotten maar het geeft het land een levendige charme. Als de huizen en straten zo drastisch opgeknapt worden is het "fake", nep, lijkt het meer op Legoland dan op Cuba. La Habana Vieja wordt elke dag overspoeld door ganse bussen toeristen, reden te meer om de minder toeristische delen van de stad op te zoeken en te genieten van het dagelijkse leven in de meest tot de verbeelding sprekende stad van de Caraïben. Smalle straten, waar de mensen nog samenleven en tijd maken voor elkaar, zijn dé plek bij uitstek voor een partijtje domino. Het dominospel is zowat het favoriete tijdverdrijf van de Cubanen en lokt vaak heel emotionele reacties uit bij spelers en toeschouwers.

La Habana is zeer fietsvriendelijk. Op alle grote boulevards is een volledige rijstrook voorbehouden voor fietsers. Wat een verschil met de armzalige fietspaden in België! Tienduizenden fietsen, meestal import uit Rusland en China, het blijft een prachtspektakel en het doet bijwijken aan een mierennest denken. Dé favoriete stek van de lokale bevolking is de Malecon, de zeedijk van La Habana. Iedereen komt hierheen om te joggen, te kuieren, vrienden te ontmoeten, te vissen,... De plaats bij uitstek voor het sociale leven en 's nachts een uitgelezen werkterrein voor straathoertjes, hier "jineteras" genoemd.

Cuba. Het land blijft tot de verbeelding spreken. Het roept tegenstrijdige gevoelens op, een haat-liefde verhouding. Het zou een paradijs op aarde kunnen zijn maar de mensen leven er in primitieve levensomstandigheden. Dit in schril contrast met de weelde en de luxe waarvan

toeristen kunnen genieten zoals de promotievideo me toont tijdens de vliegreis terug naar Europa. Met de fiets dwars door Cuba, 't is een les in nederigheid.

PRAKTISCH GEZIEN

Vliegtuig naar Cuba: lijnvluchten naar La Habana

chartervluchten naar Varadero, Camagüey, Holguin

talrijke luchtvaartmaatschappijen vliegen naar Cuba info bij je reisagent
probeer ook eens Cubana (is zeer goedkoop) of charteraanbod waarbij
je landt in Holguin en vertrekt vanuit Varadero

Vervoer in Cuba: vliegtuig en trein zijn niet de goedkoopste manier om in Cuba rond te reizen.

Bovendien schijnt het heel moeilijk te zijn om tijdig aan eentreinkaartje te geraken.

Taxi's zijn praktisch voor korte afstanden. in steden zijn er ook fietstaxi's

Het meest gebruikte vervoermiddel zijn de bussen (guagua's genoemd)

Ook typisch Cubaans is "hacer botella" (liften)

In elke stad kan je auto's huren en reserveren is heel handig

Het dragen van een motorhelm, autogordel is niet verplicht

Geld: de officiële munt in Cuba is de peso (Cubanen worden in pesos betaald) maar daar kun je

heel weinig mee kopen. Toeristen moeten meestal in dollars betalen. Alles wat je met pesos koopt is spotgoedkoop, de dollarartikelen zijn bijna zo duur als bij ons

Taal: Spaans is de enige taal in Cuba. hier en daar is er wel iemand die (heel gebrekkig)

Engels praat. Zelfs vele leraren Engels hebben de taal maar half onder de knie en de uitspraak is meestal erbarmelijk

Overnachting: hotels of "casa particular". Hotels waar je met pesos betaalt weigeren meestal buitenlanders. In toeristische plaatsen krijg je heel snel aanbiedingen, in dorpen moet je

soms zelf vragen waar er plaats is.

De fiets in Cuba: weinig verkeer op het platteland en de "autopista". soms ontbreken de wegwijzers. de wegen zijn meestal in behoorlijke staat. in de steden zijn er speciale rijstroken voor fietsers. zorg wel voor allerhande reservemateriaal want dat is zeer schaars in Cuba. wat de voeding betreft geldt de volgende vuistregel : bevoorraad wanneer je kan. ikzelf kocht vooral fruitsap (mango, banaan, ananas,...) in dollarshops want in de "pesosvoeding" zit weinig energie. Je fiets kun je als gewone bagage meenemen op het vliegtuig. informeer bij je reisagent.

Klimaat: tropisch dus altijd zeer warm. vanaf mei tot september is het het warmst en het natst. Neem niet te veel kleren mee. oktober en november zijn aan te raden want het toeristisch seizoen loopt van december tot april.

Aanraders: Trinidad, Camagüey, Baracoa, Bayamo, La Cascada de Caburni (bij Trinidad),
Vinales en de mogotes, Playa Maguana, en (natuurlijk) La Habana Vieja.

Reisgidsen : Le Guide du Routard
Lonely Planet : a travelers survival kit Cuba

Visum: een reisvisum is geldig voor 1 (één) maand en moet daarna verlengd worden (hotel
Habana Libre) maar na wat aandringen verlengen ze je visum al de dag van aankomst
tot max. 2 maanden

Koen Pylyser, Westlaan 73, 8400 Oostende - Tel. : 059/705509 - Fax. : 059/808140